

Toetsing Coronamelder aan Veilig Tegen Corona criteria

6 oktober 2020

Het Ministerie van Volksgezondheid wil graag een app inzetten die jou moet waarschuwen als je recentelijk in de nabijheid van iemand bent geweest die naderhand met het Corona-virus besmet bleek te zijn. Bij de aankondiging publiceerde een brede coalitie tien uitgangspunten waaraan zo'n app, als die er al moet komen, zou moeten voldoen. De ondertekenaars achten deze uitgangspunten noodzakelijk voor het beschermen van onze vrijheden en rechten, onze veiligheid en de sociale cohesie. Op verzoek van het ministerie hebben een aantal betrokkenen deze uitgangspunten destijds [met spoed uitgewerkt](#). De criteria waarop de app nu, een half jaar na de aankondiging, tegen de uitgangspunten wordt getoetst, zijn gebaseerd op deze uitwerking.

De onderbouwing van onze analyse [vind je hier](#). Hoewel het proces van ontwikkeling relatief open en transparant is geweest, de app technisch mooi in elkaar zit, zijn er fundamentele punten niet goed geregeld. Zo heeft het ministerie nagelaten essentiële randvoorwaarden te organiseren, waardoor de app onmogelijk effectief kan zijn. Daarnaast achten we de afhankelijkheid van Google en Apple problematisch.

De analyse hieronder is gebaseerd op informatie uit publieke bronnen, zoals de publicaties van het ministerie. In het resultaat betekent groen dat aan het uitgangspunt voldaan wordt, oranje dat er gedeeltelijk aan voldaan wordt of het goed op weg is en rood dat in het geheel niet voldaan wordt. In geval van grijs hebben we onvoldoende informatie om een goede beoordeling te maken. Het kan goed zijn dat we informatie over het hoofd hebben gezien, andere bronnen niet kennen of gevonden informatie anders geïnterpreteerd hebben. Aanvullingen en suggesties zijn van harte welkom. Neem gerust contact op met ons via [Bér Engels](#) of [Rejo Zenger](#).

Analyse

Eén doel: het onder controle krijgen van het virus. (groen)

Doelbinding (groen)

Uit de privacyanalyse die het ministerie opgesteld heeft, valt af te leiden dat het doel is: “[D]e app [wordt] ingezet om bron- en contactopsporing door de GGD te ondersteunen en zo het virus sneller en beter te kunnen bestrijden [door] [p]ersonen die in de nabijheid van geïnfecteerde personen zijn geweest sneller [te bereiken] [en] het bereik van het contactonderzoek in belangrijke mate [te vergroten].” Dit is op zichzelf afdoende helder en scherp gekaderd. De [Tijdelijke wet notificatieapplicatie covid-19](#), legt dit ook juridisch vast. Daarin staat: “In het kader van de taak [...], bedoeld in artikel 3, eerste lid en artikel 7, eerste lid [van de Wet publieke gezondheid], en voorts ter ondersteuning van de bron- en contactopsporing, bedoeld in artikel 6, eerste lid, onder c, ter bestrijding van de epidemie van covid-19, veroorzaakt door het virus SARS-CoV-2 kan een notificatieapplicatie worden ingezet waarmee vroegtijdig zicht kan worden verkregen op een mogelijke infectie met dat virus door bij te houden welke gebruikers in elkaars nabijheid zijn geweest en hen in voorkomende gevallen te waarschuwen over een mogelijke infectie met het virus.” Naar aanleiding van vragen uit de Tweede Kamer [verduidelijkte de minister](#) ook nog eens de eerste volzin: “Uitdrukkelijk niet is bedoeld om het mogelijk te maken de notificatieapplicatie voor meer of andere zaken in te zetten dan ter ondersteuning van bron- en contactopsporing ter bestrijding van de epidemie van COVID-19.”

Toezicht (groen)

Het verbod op ander gebruik van de app en de gegevens die met de app verzameld worden, lijkt afdoende. In de [Tijdelijke wet notificatieapplicatie covid-19](#) staat onder meer: “De in het kader van de notificatieapplicatie verwerkte persoonsgegevens worden niet voor andere doeleinden gebruikt dan de bestrijding van de epidemie van covid-19, veroorzaakt door het virus SARS-CoV-2.” Naar aanleiding van vragen uit de Tweede Kamer [verduidelijkte de minister](#): “Uitdrukkelijk niet is bedoeld om het mogelijk te maken de notificatieapplicatie voor meer of andere zaken in te zetten dan ter ondersteuning van bron- en contactopsporing ter bestrijding van de epidemie van COVID-19.”

In dezelfde beantwoording staat ook: “Hiermee is naar de mening van de regering afdoende geregeld dat deze gegevens niet ook gebruikt mogen worden voor handhaving, opsporings-, inlichtingen- en veiligheidsdoeleinden of enig ander gebruik dat buiten het vermelde doeleinde valt.” Dit alles is extra belangrijk, omdat in eerder stadium het Openbaar Ministerie en de geheime diensten al aangegeven hadden “niet open te staan voor het *off limits* verklaren van de app en daarmee verzamelde gegevens.” Het wetsvoorstel verbied overigens alleen het gebruik van de verzamelde gegevens voor andere doeleinden, maar niet ook expliciet het gebruik van de infrastructuur voor andere doeleinden uit. Gegeven de helderheid van de doelbinding, de beperkte voordelen die andersoortige gebruik van de infrastructuur zou opleveren én de complexiteit daarvan, schatten we het risico daarop als bijzonder klein.

De regering heeft in dezelfde beantwoording ook helder gemaakt dat de gegevens niet gebruikt mogen worden voor de handhaving van maatregelen in de bestrijding van het virus: “De regering bevestigt dan ook dat uitsluitend gegevens verwerkt mogen worden in het kader van deze taken en niet voor de handhaving van maatregelen ter bestrijding van de epidemie.”

Tenslotte is ook nog goed om te weten dat de licentieovereenkomst die de Nederlandse regering gesloten heeft met Google en Apple voor het gebruik van de onderliggende infrastructuur waarop CoronaMelder gebaseerd is ander gebruik, zoals door opsporings- en geheime diensten verbied. De bescherming die hier vanuit gaat is echter gering.

Gebaseerd op wetenschappelijk inzicht en bewezen effectief. (rood)

Onderbouwd (rood)

Het is lastig om de inzet van technologie die nog niet bestaat, empirisch te onderbouwen. Voor zover dat van tevoren mogelijk is, is dat door het ministerie voldoende gedaan. De inzet van de app is gebaseerd op enkele wetenschappelijke studies die aangeven dat de inzet van zo een app *mogelijk* kan bijdragen de epidemie in te dammen. Tot zover de theorie. De inzet van technologie *kán* mogelijk in de praktijk onder omstandigheden effectief zijn. Die omstandigheden vereisen dat de juiste randvoorwaarden gecreëerd zijn. Daar is op dit moment geen sprake van.

Het handelingsperspectief van de gebruiker die een melding krijgt is op dit moment beperkt tot het dringende advies om tien dagen thuis te blijven. De gebruiker wordt bijvoorbeeld niet geadviseerd om zich ook te laten testen. Dat mag alleen als de gebruiker, naast de melding van de app, ook klachten heeft. Maar dat advies geldt ook zonder het gebruik van de app. De toegevoegde meerwaarde van de app is daarmee precies nul. Hiermee negeert de minister overigens ook [het advies van de begeleidingscommissie](#). Die zegt dat “gebruikers van de CoronaMelder zich zo snel mogelijk na een waarschuwing van die app kunnen [moeten] laten testen, ook als ze geen klachten hebben.”

Daar komt bij dat het volstrekt onaannemelijk is dat gebruikers op basis van de melding van de app het advies om thuis te blijven zullen opvolgen. Zo merkte het RIVM op: “Mensen met klachten [...] [gaan echter onverminderd vaak naar buiten](#): 90% doet boodschappen, 43% gaat naar het werk, 64% bezoekt familie of vrienden, en 41% gaat naar de horeca.” En van de mensen die door de GGD persoonlijk benaderd zijn met de melding dat ze eerder in contact zijn geweest met iemand die besmet bleek te zijn, [volgt slecht 55% het advies om](#) twee weken thuis te blijven op. Dit werd bevestigd in een door het ministerie uitgevoerde proef met de CoronaMelder. Daaruit bleek een “aanzienlijk deel [van de ondervraagden] ondanks een besmettingsmelding én ernstige klachten [niet thuis te blijven](#).”

De CoronaMelder *kan nooit* effectief zijn zonder de juiste randvoorwaarden. Die ontbreken op het moment overduidelijk. (Zijn die randvoorwaarden er wel, dan *kan* de app effectief zijn, maar is dat niet gegarandeerd en vooralsnog onbewezen.) De CoronaMelder kan niet legitiem zijn zolang de effectiviteit niet aantoonbaar is onderbouwd. Het is duidelijk dat van die grondslag geen sprake is.

Meetbaar (groen)

Tijdens de eerste fase van de landelijke uitrol in een vijfde van het land, zijn een set indicatoren opgesteld die de effecten van de app kunnen meten en een evaluatieprotocol die zowel de effectiviteit van de app als niet-beoogde neveneffecten van de app beslaat. Dit evaluatieprotocol zal ook als input dienen bij het besluit de app weer te ontmantelen. Het evaluatieprotocol is gepubliceerd en de evaluaties worden gepubliceerd.

Getest (oranje)

Er zijn in Nederland proeven gedaan met de app. Die tests waren vooral gericht op de technische werking en de gebruikerservaring. Omdat het bij acceptatie en ervaren nut geldt dat je het maar één keer fout kunt doen is meer nadruk op gedragswetenschappelijke toetsing - gebruikmakend van internationale ervaringen – voorafgaand aan invoering essentieel. Op dit moment schort het daar nog aan. De tests die wel zijn uitgevoerd toonden ook niet aan dat de app noodzakelijk, effectief en proportioneel is. Gezien de urgentie van de bestrijding van het virus, het gebrek aan eerdere (internationale) ervaringen op dit gebied én het feit dat het ministerie andere aspecten wél getest heeft en in zijn algemeenheid op dit vlak zorgvuldig te werk is gegaan, zijn de testen die zijn uitgevoerd nu voldoende.

Evaluatie (groen)

Tijdens de eerste fase van de landelijke uitrol in een vijfde van het land, zijn een set indicatoren opgesteld die de effecten van de app kunnen meten en een evaluatieprotocol die zowel de effectiviteit van de app als niet-beoogde neveneffecten van de app beslaat. Dit evaluatieprotocol zal ook als input dienen bij het besluit de app weer te ontmantelen. Het evaluatieprotocol is gepubliceerd en de evaluaties worden gepubliceerd.

Bewezen betrouwbaar en vanuit expertise. (rood)

Expertise (groen)

Hieraan lijkt gedeeltelijk voldaan te zijn, in ieder geval voor wat betreft de technische ontwikkeling van de app, de ontwikkeling van de *user interface* en het aantrekken van interdisciplinaire experts ter advisering. Tegelijkertijd zijn belangrijke beslissingen, zoals de keuze voor het *framework* van Google en Apple, voor zover bekend, genomen zonder raadpleging van externe expertise. De impact van zo'n beslissing is veel groter dan enkel de gebruikte technologie. Zo heeft het ministerie zich voor de effectiviteit van onze “oplossing” afhankelijk gemaakt van de grillen van deze twee bedrijven. Als zij morgen de code eenzijdig wijzigen, hebben we niets meer. Als zij morgen met een alternatief komen, staan we met lege handen. Als wij de app willen “inrollen”, dan kunnen we Google en Apple niet dwingen het framework weer ongedaan te maken. Daarnaast is er natuurlijk ook nog een hoger niveau: Nederland normaliseert hiermee dat de oplossing voor dit soort problemen uit Silicon Valley moet komen. Kortom, dit zijn geen beslissingen die genomen kunnen worden zonder advisering van door externe en interdisciplinaire experts.

Interdisciplinair en divers (oranje)

Een helder omschreven plan op het borgen van de diversiteit en de interdisciplinariteit van de teams betrokken bij de ontwikkeling van app is er niet of in ieder geval niet gepubliceerd. We nemen aan dat voor zover mensen werken in dienst van het ministerie hieraan is voldaan, maar voor wat betreft aangetrokken externen, zoals in de begeleidingscommissie, is dat in ieder geval maar zeer beperkt het geval.

Open en transparant (groen)

De ontwikkeling van CoronaMelder is een van de meest open en transparante processen die we ooit van de Nederlandse overheid hebben gezien. Dat is lovenswaardig. Toch is er genoeg op aan te merken. Zo bleef vroeg in het proces veel onduidelijk en vaag. Fundamentele beslissingen, zoals de keuze voor het gebruik van het op Bluetooth-gebaseerde *framework* van Google en Apple, stonden op voorhand al vast. Ook werden documenten lang niet altijd actief openbaar gemaakt, zoals enkele versies van het programma van eisen, het rapport

Mensenrechtelijk kader (rood)

De theorie achter deze app is in de eerste plaats dat de volksgezondheid wordt bevorderd. Secundair zou dat er voor zorgen dat onze samenleving zoveel mogelijk zonder beperkingen kan functioneren, waarmee bijvoorbeeld economische rechten, het recht op onderwijs en vrijheid van meningsuiting zoveel

mogelijk worden bevorderd. Voor de beoordeling van dit criterium dient, onder meer, gekeken te worden naar de subsidiariteit, proportionaliteit en noodzakelijkheid van de app.

Met een melding van de app, dat de gebruiker recent een serieus risico op besmetting heeft gelopen, krijgt de gebruiker enkel en alleen het advies om in quarantaine te gaan. Het is niet aannemelijk dat gebruikers dit zullen doen (zie hiervoor de onderbouwing onder het punt **Onderbouwd**). Omdat de randvoorwaarden niet goed geregeld zijn, kan de app niet effectief zijn. En omdat de app niet effectief is, kan de app ook nooit proportioneel of noodzakelijk zijn. Als de randvoorwaarden wel goed geregeld zouden zijn, moet de effectiviteit nog aangetoond worden. En dan moet ook nog altijd een afweging gemaakt worden over de subsidiariteit, proportionaliteit en noodzakelijkheid van de app.

Open source (groen)

De broncode van de applicatie zelf is openbaar. Maar de app werkt op basis van een *framework* van Google en Apple en dat deel van de code is slechts gedeeltelijk openbaar. Het ministerie heeft zich daarmee afhankelijk gemaakt van de grillen van de twee bedrijven, ook voor wat betreft de effectiviteit van de app. In specifiek deze situatie is, gegeven de geslotenheid van de beide besturingssystemen en de beperkte functionaliteit van dit deel van de code, de toegevoegde waarde van openbaarheid van hun deel van de code beperkt. Ook is het fijn dat het ministerie een praktisch systeem heeft opgezet waarmee gecontroleerd kan worden dat app die gebruikers installeren ook gebaseerd is op de broncode die gepubliceerd is.

Vrije software (groen)

De code die door het ministerie is openbaar gemaakt, is beschikbaar gemaakt onder een vrije licentie. De uitzondering die is gemaakt voor grafische afbeeldingen, is begrijpelijk. Wel relevant is te weten dat een deel van de code geschreven om te draaien met closed source database software, om puur praktische (dus niet technische) redenen. Dat is matig, maar niet zo'n probleem.

Data commons (oranje)

Er zijn weinig toezeggingen gedaan met betrekking tot het publiek beschikbaar stellen van gegevenssets waarover het ministerie beschikt. Daarbij kun je denken aan bijvoorbeeld gegenereerde statistieken over de downloads van de app, analyses van de gegenereerde keysets of de statistieken met betrekking tot de rol van de app in het onderzoek van de GGD. Het is belangrijk dat, als er zulke gegevens zijn, deze gegevens ook publiek toegankelijk zijn.

De inzet van de applicatie is per definitie tijdelijk. (rood)

Horizonbepaling (groen)

In de [Tijdelijke wet notificatieapplicatie covid-19](#) is geregeld dat de wet grondslag is voor de app. De kan er dus alleen zijn, als de wet van kracht is. De wet is, nadat deze van kracht geworden is, maximaal drie maanden geldig. Deze geldigheidsduur kan steeds weer met drie maanden verlengd worden, maar alleen als het parlement niet aan de noodrem getrokken heeft. Het voorstel voor zo'n verlenging moet vergezeld gaan met een evaluatie van de inzet van de app in de maanden ervoor, zodat getoetst kan worden of de app daadwerkelijk effectief is en niet al te veel nadelige bijwerkingen kent.

Effectief terugdraaien (rood)

De gebruiker kan de app verwijderen. Daarmee zijn de verzamelde contactcodes nog niet verwijderd. Het is wel mogelijk de contactcodes handmatig van het apparaat te verwijderen. Het deel van de code dat ingebakken zit in het besturingssysteem laat zich echter zeker niet meer verwijderen door de gebruiker. Google en Apple hebben aangegeven deze code weg te halen, op het moment dat zij geen noodzaak meer zien in de beschikbaarheid ervan. De gebruiker en het ministerie heeft hierop geen invloed en kan dit ook niet controleren. Bovendien ontwikkelt het *framework* van Google en Apple zich zodanig dat een steeds groter deel van de functionaliteit van de overheids-app wordt overgenomen in het *framework* zelf. Dat betekent dat we ons alleen maar meer afhankelijk maken van Google en Apple voor het effectief terugdraaien.

Niet tot individuen herleidbaar. (groen)

Anoniem (groen)

In praktische zin lijkt aan deze voorwaarde voldaan. De gebruikte identificatienummers lijken onafhankelijk van andere kenmerken te worden gegenereerd. Het koppelen van zo'n nummer aan een persoon lijkt, in praktisch zin, bijzonder lastig. Voor de volledigheid moet worden opgemerkt dat de-anonimisering in specifieke en bijzondere situaties mogelijk is, bijvoorbeeld door de inzet van kwaadaardige software en het bestaan van onbekende kwetsbaarheden in het *framework* Google en Apple.

Zo min mogelijk gegevens worden gebruikt. (groen)

Dataminimalisatie (groen)

Met het gebruik van het *framework* van Google en Apple lijkt aan deze voorwaarde, voor wat betreft primaire functionaliteit van de app, te zijn voldaan. Er wordt door de overheid geen telemetrische data, gebruiksstatistieken of feedback verzameld in of rond de app. Wel verzamelt bijvoorbeeld Google telemetrische gegevens en persoonsgegevens via een dienst waar de app op Android-telefoons gebruik van maakt. Dit is niet uniek voor de Coronamelder, maar Google zou een uitzondering op deze verzameling kunnen maken voor apps die gebruik maken van het Google/Apple *framework*.

Geen centraal opgeslagen persoonsgegevens. (groen)

In beginsel lokaal (groen)

Met het gebruik van het *framework* van Google en Apple lijkt aan deze voorwaarde te zijn voldaan. Voor zover we nu kunnen beoordelen verlaten niet meer persoonsgegevens dan strikt noodzakelijk de telefoon van de gebruiker.

Alleen uitlezen voor contactonderzoek (groen)

Ander gebruik van deze gegevens, door overheden of private partijen, wordt bij wet verboden. In de [Tijdelijke wet notificatieapplicatie covid-19](#) staat onder meer: “De in het kader van de notificatieapplicatie verwerkte persoonsgegevens worden niet voor andere doeleinden gebruikt dan de bestrijding van de epidemie van covid-19, veroorzaakt door het virus SARS-CoV-2.” Naar aanleiding van vragen uit de Tweede Kamer [verduidelijkte de minister](#): “Uitdrukkelijk niet is bedoeld om het mogelijk te maken de notificatieapplicatie voor meer of andere zaken in te zetten dan ter ondersteuning van bron- en contactopsporing ter bestrijding van de epidemie van COVID-19.” Het kabinet heeft ook expliciet gebruik door opsporings- en geheime diensten verboden. Zie hiervoor ook de analyse onder “Toezicht”.

Persoonsgegevens alleen lokaal (groen)

Met het gebruik van het *framework* van Google en Apple is aan deze voorwaarde voldaan. Er worden niet meer gegevens verzonden of opgeslagen dan noodzakelijk. Een belangrijke kanttekening is wel dat Android-gebruikers gebruik moeten maken van Google Play Services. Die verzendt continue gegevens (waaronder IP-adres en informatie over de gebruikte hardware) naar Google. Dat is niet uniek voor CoronaMelder [maar toch problematisch](#). Google zou dit kunnen oplossen via een update.

Veilig en bestand tegen misbruik (oranje)

Non-discriminatoir (groen)

Er is enige aandacht voor risico's op uitsluiting of oneerlijke behandeling in zowel de voorbereiding als de indicatoren voor evaluatie. Ook moet gezegd worden dat op het eerste gezicht die risico's klein lijken te zijn, bijvoorbeeld door een voorgenomen verbod op verplichting van de app. Ook vindt er geen (statistische) analyses plaats van het app-gebruik. Tegelijkertijd kunnen mensen zonder up-to-date smartphone of met een telefoon van een andere maker dan Apple of Google de app niet gebruiken. [Uit onderzoek blijkt](#) dat 48% van de 75+ers geen smartphone gebruikt, terwijl juist zij tot een risicogroep behoren. Tot slot zijn er mensen die (om bijvoorbeeld privacy-redenen) geen gebruik maken van Bluetooth of Google Play Services, ook zij kunnen de app niet gebruiken.

Integriteit en vertrouwelijkheid (groen)

Hier lijkt voldaan te zijn. Zo is onder meer ervoor gezorgd [dat het onmogelijk is](#) om aan het netwerkverkeer af te leiden dat iemand besmet is en wordt herleiding van zogeheten contactcodes tot besmette mensen voorkomen.

Geaudit (groen)

Opzet, bestaan en werking worden gecontroleerd door (bij voorkeur meer dan één) auditerende partij. Deze audits zijn inmiddels, in ieder geval gedeeltelijk, uitgevoerd en de resultaten ervan gepubliceerd (zoals het [verslag van de penetratietest door NFIR](#) en het [verslag van de peer- en code-review van Radically Open Security](#)).

Meldpunt (oranje)

Beveiligingsproblemen kunnen nu al [gemeld worden](#) bij het Nationaal Cybersecurity Centrum (NCSC). Zij hanteren een zogenaamd responsible disclosure-beleid. Het is jammer dat er niet meer actief wordt ingezet op het stimuleren van onderzoek en het doen van meldingen, bijvoorbeeld via een *bug bounty programma*.

Gebruiksvriendelijk en toegankelijk. (oranje)

Makkelijk in gebruik (groen)

Het ontwerp en de functionaliteit van de oplossing sluit aan bij de beoogde doelgroep. In het geval van een brede doelgroep wordt in het bijzonder aandacht besteed aan het gebruik van de oplossing door kwetsbare groepen. Er zijn niet veel stappen door te lopen om de app te gebruiken, terwijl de gebruiker wel goed geïnformeerd wordt over de werking van de app. Als uitgangspunt wordt [W3C's Web Content Accessibility Guidelines \(WCAG\)](#) gehanteerd. Een onafhankelijke stichting heeft de app op deze standaard getoetst, waarbij 46 van de 50 criteria als voldoende zijn beoordeeld.

Toegankelijkheid (groen)

Iedereen kan de dienst gebruiken, los van technologische of persoonlijke beperkingen. Hoewel dat niet kan is het wel zo dat het ministerie veel aandacht heeft besteed aan toegankelijkheid. De app voldoet in zijn geheel of voor een groot deel aan standaarden op het gebied van toegankelijkheid. De app is ook getest op gebruik door mensen een functiebeperking. De app is in veel verschillende talen vertaald, dat is heel mooi. Tegelijkertijd is bijvoorbeeld het vertalen van de tekst naar het Arabisch nog niet voldoende om een Arabische interface te maken. Dat is in dit geval begrijpelijk en valt ook niet te verwachten.

Maatwerk (oranje)

Een goede digitale oplossing voor iedereen is niet hetzelfde als één oplossing voor iedereen. Het ministerie heeft aangekondigd ook andere oplossingen te gaan ontwikkelen, bijvoorbeeld een app voor het digitaal bijhouden van je contacten ter ondersteuning van het bron- en contactonderzoek. Dat zou een oplossing zijn voor gebruikers die de CoronaMelder niet willen of kunnen gebruiken. Deze app is er echter nog niet.

Nooit onder dwang van overheid en derden. (oranje)

Keuzevrijheid (groen)

Niemand mag direct of indirect verplicht worden tot het gebruik van de app. De [Tijdelijke wet notificatieapplicatie covid-19](#) regelt dit. In een artikel staat: “Het is verboden een ander te verplichten tot het gebruik van de notificatieapplicatie [. . .]. Onder dit verbod valt in ieder geval het gebruik van de applicatie [. . .], het delen van informatie daarvan, of het meedelen van het al dan niet hebben ontvangen van notificaties daarvan, als voorwaarde te stellen voor de toegang tot een gebouw of voorziening, het uitoefenen van arbeid, het gebruik maken van een dienst, de deelname aan enige vorm van intermenselijk

contact, of het verkrijgen van enig voordeel.” De minister antwoordde bovendien op vragen uit de Tweede Kamer: “Er mag daarom nooit direct van iemand verlangd worden om te app te gebruiken of de informatie verkregen met de app te delen, maar er mogen ook geen indirecte methoden, zoals het gebruiken van een gezagsverhouding of het bieden van een financieel voor- of nadeel, gebruikt worden om iemand alsnog te dwingen of verleiden tot het gebruik van de app. Ook dit wordt gezien als een verplichting tot het gebruik.” In de beantwoording zijn vervolgens ook nog tal van voorbeelden genoemd van situaties die onder dit verboden zouden vallen.

Geen stimulans (groen)

Hier aan lijkt voldaan te zijn. Voor zover wij weten heeft het ministerie tot op heden geen financiële of andere lokkertjes gegeven, waarmee het gebruik van de app gestimuleerd wordt. Wel is er nog enige (politieke) discussie over het handelingsperspectief dat de gebruiker van de app wordt geboden. Welke opties heeft de gebruiker na ontvangst van een notificatie dat zij of hij in de twee voorafgaande weken in de buurt van iemand is geweest die naderhand besmet bleek. Er is, vanuit bijvoorbeeld de Tweede Kamer, de roep dat gebruikers die een notificatie hebben ontvangen, altijd een test bij de GGD mogen aanvragen. Ook als zij geen ziekteverschijnselen hebben. Mocht dat inderdaad het geval zijn, is het belangrijk dat mensen die de app niet gebruiken en geen ziekteverschijnselen vertonen, maar wél een reden hebben om aan te nemen dat zij recent in de nabijheid van een besmet persoon zijn geweest, ook toegang tot een test van de GGD hebben. Op basis van het debat in de Tweede Kamer is aan te nemen dat hier inderdaad voor gezorgd gaat worden.

Pauze (oranje)

Het is mogelijk om, op het niveau van het besturingssysteem, het uitwisselen van de codes (waarmee later gecontroleerd kan worden of de gebruiker eerder in de nabijheid van een besmet iemand was) uit te schakelen. Het is echter niet mogelijk om vanuit de app zelf de functionaliteit tijdelijk uit te schakelen. Er lijkt ook nergens vanuit de app een verwijzing te bestaan naar de mogelijkheid op het niveau van het besturingssysteem. Dat betekent voor een groep gebruikers dat het voor hen in praktische zin niet mogelijk is om de app tijdelijk uit te schakelen (anders dan door de app in zijn geheel te verwijderen).

Geen consequenties (groen)

Aan het weigeren van het gebruik mogen geen negatieve consequenties verbonden zijn. Dat betekent dat ook andere partijen, zoals een luchtvaartmaatschappij, zorgverzekeraar of een restaurant, geen negatieve of positieve gevolgen mogen verbinden aan al of niet gebruik van de app. Dit geldt ook voor de gevallen waarin het niet gebruikt kan worden, zoals voor mensen die geen smartphone bezitten. De Tijdelijke wet notificatieapplicatie covid-19 legt dit ook juridisch vast. De minister heeft ook bevestigd dat het private partijen, maar ook de overheid, niet is toegestaan om iemand te bevoordelen bij het gebruik van de app. In antwoorden op de vragen uit de Tweede Kamer stelde de minister ook nog: “Het is bedrijven en ook (zorg)instellingen dus niet toegestaan om mensen (indringend) te vragen naar het gebruik van de app en naar eventuele ontvangen notificaties. [...] En indirect is het dus ook niet toegestaan dat bijv. een reisorganisatie een app-gebruiker korting geeft op een reis en een niet app-gebruiker niet, dat iemand een gratis drankje op het terras krijgt als hij de app heeft gedownload of dat een bedrijf aan een uitzendbureau vraagt om alleen mensen op te roepen die aangeven dat zij geen meldingen van de CoronaMelder hebben gehad of dat een werkgever personeel vaker naar kantoor laat komen indien zij bevestigen dat zij de app hebben gedownload.”

Machtsrelaties (groen)

Mensen mogen niet bevoordeeld of benadeeld worden bij het al dan niet gebruiken van de app. Dat regelen is des te belangrijk voor die situaties waarin sprake is van een ongelijke machtsrelatie, zoals tussen een onderwijsinstelling en een student of een werkgever en een werknemer. De Tijdelijke wet notificatieapplicatie covid-19 legt dit ook juridisch vast. In antwoord op vragen uit de Tweede Kamer, die deel uitmaken van de wetsgeschiedenis van het wetsvoorstel, bevestigde de minister dit ook nog eens: “Het is bedrijven en ook (zorg)instellingen dus niet toegestaan om mensen (indringend) te vragen naar het gebruik van de app en naar eventuele ontvangen notificaties. Dit geldt zoals gezegd des te meer als er sprake is van een gezagsverhouding of afhankelijkheidsrelatie tussen de verzoeker en de

gebruiker. Een werkgever, restauranthouder, cafe-eigenaar of tandarts mag dus niet vragen of iemand CoronaMelder wil downloaden, al gebruikt en zo ja, of hij een melding heeft gekregen.”

Ondertekenaars

- Amnesty International
- Bits of Freedom
- Platform Burgerrechten
- Waag
- Open State Foundation
- Linda Duits